

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 10.

V Mariboru, dne 9. marcija 1899.

Tečaj XXXIII.

Židovstvo v Avstriji.

Že večkrat smo izrekli prepričanje, da raznih zla v Avstriji ne bode mogoče s pridom ublažiti, nikar pa odstraniti, dokler ne izgine najhuje zlo, dokler se ne zatvori oni vir, ki ali pospešuje, ali poraja druga zla — židovstvo.

Že leta 1868. je trdil znani veliki katoliški pisatelj Alban Stolz, da se nikjer na zemlji židovstvo ni povzpelo tako visoko, kakor baš v Avstriji. Če je to bilo res tedaj, kaj naj porečemo danes za 30 leti židovskega gospodstva? Danes imamo žide v najvišjih državnih službah, kjer se naj zakoni izvršujejo, sedijo pa tudi v deželni kakor v državni zbornici, kjer se zakoni delajo; židje imajo v rokah časništvo, književnost, umetnost, gledališče, ter nam delajo politiko in javno mnenje, ocenjujejo in pišejo knjige, igrajo na odrih, slikajo itd. Židje nahajajo se v pravnih kakor šolskih oblastih, kjer sodijo in vzgajajo krščansko ljudstvo. Židje imajo banke, zavarovalna društva, borzo in so patroni državni denarnici. Skratka: Žid ima v Avstriji vse v rokah, on toraj ima Avstrijo.

Ni bilo vsekdar tako. Desetkrat so se že bili izgnali iz Avstrije, ker so bili krščansko ljudstvo prehudo gulili, in kolikokrat so se jim pravice skrčile, da se jim je bilo težje gibati! Ali vselej so si vedeli, kakor lisjak, zanjko zopet potegniti čez glavo. Tolike moči pa, kakoršno imajo danes, niso imeli nikdar, ker niso nikdar uživali tolike prostosti, kakor sedaj. Leta 1848. dale so se njim namreč vse pravice, ki je more državljani pri nas sploh

uživati, le zemljišč si še do leta 1867. niso smeli pridobivati, toda od tega leta sem so tudi v tem oziru slobodni.

Ali se torej smemo čuditi, da so krivonosci jeli v Avstrijo trumoma laziti, kakor v obljubljeni deželi? Pred letom 1848. jih je v tostranski polovici bilo 355000, l. 1850. že 476000, l. 1869. 822000, leta 1880. čez 1 milijon in danes jih je blizu 1½ milijona. Pri prebivalstvu 23:3 milijona znaša to 6:5%, ali da pride na 15 ljudi 1 žid. Vse dežele te sreče seveda ne uživajo v enaki meri; Kranjska ima izmed vseh najmanj židov, in sicer pride tam na 5416 prebivalcev 1 žid, na Štajarskem že na 740, dočim je v Bukovini in na Dunaju vsak deseti, v Galiciji celo vsak deveti človek žid. Ogrska jih je štela l. 1847. 270000, danes čez 1 milijon. Dočim se je drugo prebivalstvo v vsej monarhiji v zadnjih 50 letih pomnožilo za kakih 28%, je židovstvo prirastlo za dobrih 250%.

Ne maramo zasledovati napredke avstr. židov na vseh poljih, to bi bilo preobširno za jeden spis; pokazati samo hočemo v kratkem, koliko so dosegli, odkar uživajo svobodo, v pridobivanju imetka: zemljišč in denarja.

Pozabiti ne smemo, da do leta 1867. v Avstriji niso imeli niti pedi zemlje. Ali že to leto šteje na pr. Galicija 37 židovskih veleposestnikov, v letu 1870. že 68, v l. 1873. 289 in v letu 1890. 680. Vsak peti veleposestnik je tamkaj žid. Samo od 1874. do 1892. l. je v Galiciji prišlo 43000 kmetijskih posestev v židovske roke, in danes imajo židje 70% vse dežele, in več nego 2 milijona kmetov robuje židom kakor suženj. V par

letih bode vsa Galicija do zadnje grude židovska. Tudi na Ogrskem židje pred letom 1867. niso imeli niti pedi zemlje. Danes je njihova ena tretjina vse dežele. Ves komitat Nitra je lastnina žida Poppra. Po uradnem državopisu je na Ogrskem 3192 velikih posestev in od teh je dozdej židovskih 1031. Ali se imamo torej čuditi, da je avstrijsko-ogrsko veleposestvo, izvzemši v par kronovinah, liberalno židovsko, če pomislimo, da je v tej skupini židovstvo v večini? Kolikega pomena pa je to za zakonodajstvo, to se celo ne da presoditi.

Poglejmo si še, kaj imajo v denarju. Pred l. 1848. skrbeli so zakoni, da se židje niso mogli preveč obogatiti; stali so v premoženjih precej za kristjani. A danes? Tostranska polovica šteje po uradnih izkazih čez 100 židovskih milijonarjev, med kojimi ima dunajski Rothschild okoli 2000 milijonov gl. Žid Königswarter je prišel l. 1825 s 42000 gl. na Dunaj, in l. 1896. je njegov sin «baron» Königswarter zapustil 100 milijonov gl. Reitzes je prišel na Dunaj med 1860 in 70 brez znatnega imetka; danes ima čez 200 milj. Dunajski veletržec s premogom, Gutmann, je v svojih mladeniških letih po kavarnah ponujal užigalice, danes ga cenijo nad 100 milijonov, itd. itd. Vsi so naglo in na lahek način obogateli. Kar imajo kristjani v primeri z njimi, je beračija. Vseh 17 avstrijskih bank, ki dajejo na leto čistega dobička na 30 mil., je v židovskih rokah. V Avstriji štejejo okoli 60 zavarovalnih društev; vsa, izvzemši Slavijo in Unio catholica, so židovska. Na borzi, kjer se vsak dan dobijo in zaigrajo milijoni, so

Listek.

Jeruzalemsko romanje.

(Piše prof. J. Zidanšek.)

4. Dolg čas na ladiji; sv. maša in govor; morska bolezen in druge sitnosti.

Še dva dni na morju! To je dolg čas za tistega, ki nima nič opraviti; in v tem položaju smo zdaj na ladiji vsi romarji bili, ker celih 14 dni, kar smo se za vsem po morju vozili, bili smo brez pravega dela; nekteri so si čas kratili z branjem zanimivih knjig, drugi s petjem in godbo, zopet drugi z igro; ženske so se znale dobro kratkočasiti na pr. z ročnim delom, s pripovedovanjem itd., bile so celo nektre, ki so kovalale — pesni; usmilili so se mi pa kmetje, ki so doma navajeni delati, od zore do mraka, tukaj pa dolge cele dni niso imeli drugega opravila, kakor pohajkovati po ladiji in gledati zelenkasto, valovito morje.

V tem času doletela je mene dvojna sreča in čast, nadloga pa samo ena; prvo veselje je bilo to, da sem mogel na ladiji maševati; ker je duhovnikov bilo mnogo, altarja pa samo dva, zato seveda niso mogli vsak dan vsi maševati, ampak smo se vrstili;

gotovo je za nas kaj redkega, maševati na visokem morju, na zibajoči ladiji, ki vsled burnega morja stoka in škriplje in poka; spomnil sem se takrat znamenitih besed, koje je govoril Bog po preroku Malahiji (1, 11): «Od sončnega izhoda do zahoda, je veliko moje ime med narodi in na vsakem kraju daruje in prinaša se mojemu imenu čista daritev»; in zares, ni kraja na zemlji, kjer bi se ne mogla opravljati daritev sv. maše. Drugič me je razveselilo častno vabilo, da naj na krovu zbranim romarjem spodbudno besedo spregovorim o sv. deželi: ker je pa Palestina meni takrat bila še takorekoč: neznana dežela, zato sem rajše govoril o božjem kraljestvu na zemlji, kojega predpoda je bila obljubljena dežela Kanaan. Zavedal sem se pri tem govoru, da stojim nekako pred zastopniki vseh avstrijskih dežel, torej pred Avstrijo! Pri tej priliki omenil sem tudi neko krivo mnenje, koje se pogostoma med ljudmi nahaja, namreč, da bo ob sodnem dnevu sedanji svet (t. j. vidno stvarjenje) celo pokončan; ne! ne bo vničen ali pokončan, ampak odrešen, spremenjen ali preslavljen; premine namreč, tako piše sveti Pavel, podoba (ali oblika) tega sveta (1. Kor. 7, 31); Bog je s človekom vred tudi vse vidno stvarjenje kaznoval, ktero zato vedno vzdihuje po odrešenju sinov božjih (t. j. člo-

veka) in velike bolečine trpi; kakor hitro bo pa človek po svojem telesu preslavljen in celó očrešen, pride tudi za ves viden svet rešitev; že od svojega začetka sem je stvarjenje dovršeno in kakor se ničesar na novo več ne vstvari, tako se tudi ničesar ne zgubi in se ne bo izgubilo ali vničilo, tudi najmanjši prašek ne.

Kakšna pa je bila nadloga, ki je mene in več drugih na ladiji zadela? Menim, da tisti, ki se je vozil po morju, že ve za njo ali jo vsaj slutiti: — morska bolezen! Ko sem se bil iz Jeruzalema vrnil, me je skoraj vsak znanec vprašal: ali te je morska bolezen napadla? Zato moram tudi o tej precej sitni in grdi reči spregovoriti in povedati, kako se je meni v tem oziru godilo. Ko neki popoldan sedim na krovu in zrem po valoviti, neizmerno široki morski planjavi, čutim na mah omotico v glavi, ktera me je že prej malo bolela; ker mi tudi drugače ni bilo nič kaj dobro, grem takoj v kabino, kjer že najdem svoja dva tovariša tiho in mirno na postelji sloneti, kakor bi česa pričakovala; tudi jaz se vsedem in se naslonim na ladijino steno; čez 2 uri prešine v hipu neka vročina celo telo in — moj želodec včini nekaj —, kar ni lepo; pa zdaj ga nočem več tožiti in opravljati pred celim svetom, saj je od tistega časa sem, odkar zopet na suhi zemlji pre-

do malih izjem sami židje; l. 1895. je bilo vpisanih 60 židovskih milijonarjev in 1500 manjših židov. Vse najboljše železnice na Avstrijskem, kakor na pr. južna, so židovske, dočim mora država za slabe na leto okoli 22 milijonov gld. plačevati, da primankljaj pokrije.

Trgovina je do malega v židovskih rokah. Na Dunaju kakor v drugih večjih mestih je pretežna večina firm, in med njimi največjih, židovska; v Budapešti je na pr. 90% trgovin židovskih; tudi v manjših seliščih jih je od dne do dne več. In celo vojaštvo mora se Židom dati gultiti, ter jemati sodrigo, ki jo krščansko ljudstvo za svoje sinove Židom drago plačuje. Koliko procesov že je odkrilo take golufije! Koliko golufij pa ostane prikritih! Nazadnje še naj omenimo, da je avstrijska država Židom dolžna 4500 milij. gld., za katero posojilo ima vsako leto plačati čez 170 milij. gl.%. Zato pa je vlada in z njo vsa država od teh pijavk odvisna. Avstrija je, kakor znano, pred par leti uvedla zlato veljavo. Židje so se silno trudili, da bi v zbornici prodrla; in res je pri tej uvedbi le Rothschildov »Avstrijski kreditni zavod« imel čistega dobička 11.900.000 gld. Konservativci so že leta 1873. hoteli uvesti borzni davek. Tedaj je liberalci Keil djal: »Navezani smo na Rothschilda in zato ga ne smemo užaliti; sicer si povrne davek po obrestih za državni dolg mnogoterno.«

Kako je bilo mogoče, da so Židje v primerno kratki dobi dosegli tolike uspehe, dočim tudi kristjani ne držijo rok križem, na to vprašanje odgovoriti, nam danes ni več mogoče. Sicer pa ne vemo, ali ne bi zapadli državnemu pravdnistvu. Zato pa naj le, in sicer ne prvokrat, izrečemo svoje prepričanje, da bode morala biti avstrijskim zakonodajcem jedna izmed prvih skrbi, da store židovstvo po primernih zakonih, za Žide posebej izdanih, neškodljivo.

Trozveza.

Avstrija je zvezana sedaj z Nemčijo in Italijo. Da smo zvezani z Italijo, pač ni nobenega pomena. Italijansko vojaštvo se odlikuje najbolj v bežanju, notranje stanje Italije pa je gnjilo. Uboštvo, nezadovoljnost in upor so najvažnejši znaki italijanskega naroda. Tudi na zvezo z Nemčijo ne moremo biti ponosni, ker Nemčija ne pozna najvažnejše lastnosti, ki jo zahtevamo od prijatelja, zvestobe. Znano je, kako zahrbtno in tudi nam v škodo je sklenila Nemčija pogodbo z Rusijo. Zadnji čas se je Nemčija začela pri-

bliževati Franciji. In na Francoskem radi vidijo to približevanje. Govori se, in to ni nemogoče, da Nemčija kopni po zvezi z Rusijo in Francijo. Kadar se pa Nemci dogovorijo s Francozi, se Rusi ne bodo obotavljali, stopiti v zvezo tudi z Nemčijo; s Francijo pa so itak že v zvezi. Potem bo ostala Avstrija osamljena in oslajljena z razpadajočo Italijo. In to bi bil za našo državo hud udarec! Kako lahko bi se mi zvezali z Rusi in Francozi, da bi naši vplivni državniki le ne bili taki osebni neprijatelji Ruske. Trozveza Avstrije, Ruske in Francije bila bi past, v kateri bi morala miška Nemčija plesati, kakor bi ji igrala trozveza.

Deželni zbori.

Dočim nekaj deželnih zborov že deluje, se bodo drugi zbrali še le 14. marca. Vsi deželni zbori, v katerih so zastopani Slovenci, čakati morajo tudi do 14. t. m. In zakaj to čakanje? Zaradi čeških Nemcev, ki ne bi radi vstopili v deželni zbor češki, da s tem nagajajo vladi, ki še vedno noče preklicati njim neljubih jezikovnih naredb. Sedaj pa je skoro gotovo, da Nemci ne bodo šli v dež. zbor češki, zato je vlada storila konec čakanju ter sklicala češki in večino drugih deželnih zborov. Vedno in vedno moramo opazovati, da se avstrijska politika suče največ okoli Češke, a na jug se tako rado pozablja. Nam to ne ugaja, a kaj si hočemo? Češka je velika, njeni poslanci se v državnem zboru ne morejo prezreti, vlada jih mora upoštevati. In ako hočemo, da se bo vlada bolj ozirala tudi na jug, združimo se s Hrvati, stvarimo si v Avstriji Jugoslavijo, koja bo naslonila avstrijsko politiko na obali adrijskega morja.

Deželni zbor štajarski.

Tudi naš deželni zbor bo začel dne 14. marca zborovati. Slovenski poslanci se bodo zborovanja udeležili. O čem se bo v deželnem zboru razpravljalo razven o proračunu, še danes ni natančneje znano. A slovenski volilci pričakujejo od svojih poslancev, da se bodo o vseh zadevah temeljito poučili ter posegali v razpravo, kjerkoli bo potrebno. Ne samo na nedostatke predlogov v narodnostnem oziru se je treba ozirati, ampak tudi drugi stvarni nedostatki se morajo šibati. Istotako pričakujejo volilci, da ne ostanemo samo pri platonični želji »Proč od Gradca«, ampak da stopijo poslanci v tem oziru z dovršenimi predlogi pred nemške tovariše. Veseli nas, ker slišimo, da nekateri slovenski poslanci že resno proučujejo, kako uresničiti zahtevo »Proč od Gradca!«

Novo ministerstvo.

Na Španjskem so dobili novo ministerstvo, ker je prejšnje Sagastovo ministerstvo odstopilo vsled vseobčnega nezaupanja, posebno pa vsled posledic nesrečne ameriško-španjske vojske, pri koji tudi Sagasta ni nedolžen. Predsednik novega ministerstva je mož odločno katoliškega mišljenja Silvela. Prvi čin, katerega je storila nova vlada, je, da se ustavijo pokojnine vsem bivšim ministrom, katerih ni majhno število. S tem se dotičnim osebam ne stori posebna krivica, ker so si že toliko prihranili v teku svojega službovanja, da jih ne bo morila skrb za vsakdanji kruh.

Užaljen minister.

Zanimiv političen dogodek se je pripetil v Rimu v francoski cerkvi o priliki sv. maše zadušnice po pokojnem francoskem predsedniku Feliksu Fauru. Mrtvaški oder v cerkvi je blagoslovil papežev državni tajnik, kardinal Rampola. Ker sta v Rimu dva zastopnika francoske republike, jeden pri papežu, drugi pri italijanskem kralju, je bilo določeno, da zasede častnejši prostor na desni strani odra poslanik pri kralju, na levi strani pa poslanik na papeževem dvoru. Ko je kardinal Rampola završil mrtvaški obred, se je poslovil in poklonil najprej sv. Križu, potem francoskemu poslancu na papeževem dvoru, zatem poslancu na kraljevem dvoru. A tudi italijanski minister vnanih zadev, prostozidar in nasprotnik cerkve Canevaro je bil navzoč. Njega pa kardinal ni hotel pozdraviti. Obrnil se je od njega proč in šel brez pozdrava mimo. Canevaro je bil vsled tega pred vsem občinstvom osramočen. V pikrih besedah je izrazil užaljenost. Francoska poslanika sta komaj pomirila razburkane valove v duši prostozidarja Canevara. Da sovražnike svete cerkve ponižaš, prosimo te, usliši nas.

Dopisi.

Od Sv. Križa pri Rogaški Slatini. (Volilni shod.)* Tukajšnje »Sl. kat. pol. društvo v Slatini« je zborovalo ob mnogobrojni udeležbi v nedeljo dne 12. febr. t. l. ob 3. uri popoldne v gostilni g. F. Ogrizeka pri Sv. Križu. K zborovanju je bil povabljen tudi deželni poslanec dr. Fr. Jurtela, kateri je govoril o sedanjemu položaju Slovencev. V živi, jedrnat in razumljivi besedi je omenjal

* Vsled pomanjkanja prostora objavljamo poročilo šele danes. Ured.

bivam, zopet priden in miren; obide me potem splošna slabost in spravim se počivat; še ves drugi dan bil sem za nič in nekako omočen in malobrižen; ni mi bilo mar ne za jed ne za pijačo, sploh za ničesar ne, in se nisem brigal za ves svet več; samo trdne sklepe sem delal, da ne pojdem več na to grdo, hudobno morje, ako se srečno vrnem v Evropo; in vendar bi me zdaj že zopet mikalo, peljati se vun na širno morsko ravan. Dobro je to, da ta bolezen ni nevarna, sicer pa dovolj nadležna; moram reči, da je pozneje, vsaj mene, mnogo bolj mučila vročinska bolezen ali mrzlica v vročih krajih na pr. v Kairi, v Jerihi in v Damasku. Neprijetno na ladiji je bilo najbolj to, ker se je od vseh strani slišalo javkanje in stokanje, ker je bila menda polovica romarjev na tak način bolana. Še huje je bilo med otokom ciprskim in Kreto, ko smo se že domu vračali; vzrok je bil ta, ker je bila ladija vsled porabljenega premoga in drugih rečij bolj lahka, kakor poprej, in je torej morala plesati, kakor so ji burni valovi in vetrovi piskali in godli; celo naš zdravnik je bil bolan; sicer nam je on naravnost povedal, da zoper to bolezen ni zdravila. V časnikih je bilo pred kratkim brati, da se morská bolezen tistega ne loti, ki se prek žledodca dobro prepaše. Meni se to verjetno zdi, ker sem opazil, da so se

nektre stisnjene gosposke ženske dobro in dolgo zoperstavljale tej morski nadlogi; toda pri tem načinu zdi se mi to neugodno, ker potem ne more človek dovolj jesti, kar se je dozda vedno priporočalo kot najboljši pripomoček zoper to bolezen; drugače namreč telo preveč oslabi, ako nima žledodca nikakega dela; tudi izmed naših romarjev so bili nekteri že celo ubogi in malosrčni in niso hoteli ničesar več okusiti; prositi in prisiliti smo jih morali, da so vzeli košček kruha in nekaj požirkov dobrega črnega vina; ne motim se, ako rečem, da je marsikteri romar v takih trenutkih obupal in mislil, da ne bo nikdar več videl svoje ljube domovine.

Ker že o boleznih govorim, omenim še nekaj; imeli smo na ladiji tudi pravega bolnika: baronica Liebig iz Dunaja, dasi bolena za plućnim katarom in eksudatom, hotela se je na vsak način udeležiti tega romanja (bila je tudi poleg pri zadnjem lurskem romanju); rekla je: če le Jeruzalem vidim, potem pa rada umrjem! Iz začetka je še šlo dobro, a potem je dobila plućno vnetje in zdravnik se je že sam bal, da bo umrla in da jo bomo pokopali v hladni, mokeri grob — v morje. A kaj se zgodi? odleglo ji je že na morju, še bolj v Egiptu in v Jeruzalemu je že bila skorej celo zdrava! V zahvalo za dobljeno zdravje najela je potem

sv. mašo, katero sem jaz pri Sv. Jakobu v Trstu opravil. Tudi neka druga romarica, ki je bila na očeh bolena, vrnila se je iz Jeruzalema zdrava domov! Vkljub temu bi pa vendar ne svetoval bolehnim osebam v Jeruzalem romati; sicer je naš najstarejši romar 84letni slovaški kmet vse težave dobro prestal, toda za navadno mora veljati to-le: Kdor ni zdrav ali je že znabit precej star, naj ne gre na tako daljno pot, ker romanje v Egipt in v sveto deželo je bolj težavno in nevarno, kakor sem si jaz sam poprej domisljal.

Ko so lansko jesen Tirolci (500 moži) v sv. deželo romali, še niso hoteli žensk na to božjo pot seboj vzeti, da bi jih nikjer ne motil slabotni spol; pri našem romanju so nas zares včasih ovirale, ker nas na pr. niso mogle dohajati na slabi cesti ali pa v hribih; sicer pa lahko rečem, da samo v Jeruzalem in Betlehem romati, tudi za ženske ni pretežavno; precej hudo je le na pr. potovati k mrtvem morju, k jezeru genezareškemu ali na goro Tabor itd. Drugih sitnob smo pač tudi nekaj imeli z gosposkimi ženskami; nektre take namreč hočejo, da bi se jim vse priklanjalo, jim streglo; hočejo imeti posebne pravice, prve sedeže itd.; dobro, naj jim posvetni gospodje strežejo, ako hočejo; a duhovniku ni treba tako dvorljivemu ali galantnemu biti, ker je njegova čast za to pre-

g. govornik avstr. Slovanom krivično ustavo od l. 1861 in 1867, nadalje krivico, katera se godi Slovanom v Avstriji s tem, da je večina avstr. prebivalstva slovanska, v drž. zboru so po krivičnem volilnem sistemu v manjšini, nadalje, da je skoraj skozi in skozi vsaka vlada Slovanom, posebno pa še Slovencem, sovražna. Nič boljše, a dostikrat še slabejše, godi se Slovencem v štaj. dež. zboru. Tudi volilna pravica za štaj. dež. slov. poslance je silno krivična. Vkljub temu, da je od vsega štajarskega prebivalstva nad eno tretjino Slovencev, vsled česar bi morali imeti tudi nad eno tretjino deželnih poslancev, imamo vsled krivične volilne postave in sovražnega nam vladnega pritiska le osem dež. poslancev. In kako se tudi s temi postopa, znano je že itak vsem avstrijskim narodom.

V narodnem kakor tudi gospodarstvenem obziru obnaša se nemško-nacijonalna večina v štajar. dež. zboru nasproti Slovencem kot najkrutejša mačeha. Na nezaslišane, postavnim in pedagogičnim načelom nasprotujoče načine vsiljujejo se nam nemške ljudske šole — mučilnice — ali že, da iste vzdržujejo slov. občine, ali pa s pomočjo nemško-židovskega šulferajna. Z isto tako sovražno roko nam kruta nemška mačeha deli svoje milosti v gospodarstvenem obziru. Za Nemce darovati Nemcem ni nobena svota prevelika, in množica prosilcev ni nikoli preobilna, da bi ne našla uslišanja, dočim se vsaka pomoč, namenjena vsaj deloma slovenskemu prebivalstvu dežele, na vse mogoče in nemogoče načine odbija. Vkljub temu, da štaj. Slovenci nimajo nikakoršne slovenske srednje šole — nasprotno Nemci črez obilje — so za iste tudi gospodarske (poljedelske, vinarske in sadjarske) šole z ozirom na popolnoma nemški poduk in nemške učitelje le prav majhne vrednosti.

Uvažajoč, da imajo Nemci dež. kmet. šolo v Grottenhofu pri Gradcu s prav primernim sadjarskim in vinarskim podukom, bi bilo dosledno in pravično, da bi se enaka šola osnovala za Slovence v Mariboru ali v Celju. A nemška prenapeta krivičnost tega noče dovoliti, temveč stopa od leta do leta v sovražstvu do Slovencev višje. Nemški nacionálni večini štaj. dež. zbora namreč ni bilo dovolj, da je poduk na štaj. dež. vinarski šoli v Mariboru popolnoma nemški, ter da je bilo razven ravnatelja vse učiteljstvo slovensčine nevesče, namestila se je na izpraznjeno mesto ravnatelja vkljub temu, da je bilo dovolj slovensčine zmožnih prosilcev, slovensčine nezmožnega, iz Pruskega došlega J. Zweiflerja, kateri bi naj slovenske uka-

željne učence po pruskem kopitu vzgajal. Istotako se je namestil isti dan kakor ravnatelj vinarske šole za dež. vinarskega komisarja slovensčine popolnoma nezmožni bivši učitelj na vinarski šoli v Mariboru gsp. Anton Stiegler, kateri bi naj vinor. slov. ljudstvu potrebne poduke dajal. Kakšen vspeh bode tak strokovnjak pri slov. vinogradnikih dosegel, lahko si pač predstavlja vsak, kateri naše razmere količkaj pozna.

Z ozirom na zgoraj navedene kakor še druge premnoge krivice, katere imamo štaj. Slovenci od nemško-nacijonalne večine štaj. deželnega odbora in zbora prenašati, ni pač čuda, da so zborovalci zahtevali »Proč od Gradca« in da ni bilo niti jednega, ki bi ne bil tej zahtevi volilcev pritril.

In izrekla se je ednoglasna želja, da štaj. slovenski deželni in državni poslanci vse moči v to zastavijo, da se klicu vsega slovenskega štajarskega prebivalstva »Proč od Gradca« prej ko prej vstreže, da dobimo svojo lastno gospodarstveno kakor politično upravo.

Poročevalcu, kateri je ljudstvo opominjal, da naj poleg narodne zavednosti tudi gospodarstveno napreduje, ker le na ta način je obstanek in napredek zagotovljen, izrekla se je ednoglasna zahvala za njegovo na vse strani trudapolno in požrtvovalno delovanje za narodni in gospodarstveni blagor ljudstva, kakor se mu je tudi podala neomejena zaupnica.

Zborovanje se je zaključilo z gromovitim trikratnim »živio« na presv. cesarja in cesarsko hišo.

Št. IIj v Slovenskih goricah. (Nov zavod.) Hranilnica in posojilnica v Šentilju, o kateri se je poročalo, da se je ustanovila, začne svoje delovanje v nedeljo 12. marca. Po poznem opraviu bode novo ustanovljeni zavod otvoril svoje uradovanje, sprejemale se bodo prvokrat hranilne vloge in vplačevali se bodo zadružni deleži. Ti so jako nizki, jeden zadružni delež znaša namreč samo 5 gld.

Misel, katero so že dolgo imeli šentiljski rodoljubi, se je uresničila, ustanovljen je prepotreben denarni zavod. V resnici, prepotreben je ta zavod za tukajšnji okraj, pred vsem z ozirom na delavsko ljudstvo. Ljudje tukaj že še najdejo zaslužka. Ali s tem zaslužkom se niso do zdaj tako okoriščali, kakor bi se dalo, ker ni bilo hranilnice, katera bi sprejemala tudi take male doneske, da bi se obrestovali. Od zdaj zanaprej bo drugače. Brž ko si bo zaslužil delavec nekaj denarja, že ga bo lahko založil v tukajšnji hranilnici in si tako skrbel, da se mu po malem nabere svota, katera mu bode dokaj izdala. Tem potom bode novoustanovljena hranilnica

velika dobrota za tukajšnje dobro, delavno ljudstvo. Zato je želeti, da se ljudstvo tudi oklene novega zavoda in že v nedeljo dne 18. marca je pričakovati, da jih bo prišlo precej, ki bodo vložili svoje trdoprisklene vinarje vanj.

Pa novoustanovljeni zavod v Šentilju ne bo samo hranilnica, temu tudi posojilnica. Tudi v tem oziru se mora reči, da je bil takšen zavod prepotreben Šentiljčanom. V današnjih časih se prigodi tudi posestnikom, da pridejo v zadrego za manjše svote. Da so jih dobili, so imeli do zdaj včasih celo jako sitnih potov in stroškov. Za naprej si bodo prihranili take pote in stroške, pomoč bodo dobili v domači posojilnici. Že iz teh dveh ozirov se razvidi, kolik blagoslov bode nova hranilnica in posojilnica za Šentilj. Zato ji pa tudi vsakdo, ki še ima kaj srca za priprosto ljudstvo, mora želeti prav iskreno, da se krepko razvija!

Iz Šoštanja. (Lichtenegger in Zoff.) Zakaj se čuje tako grozno vpitje? Šoštanski Nemci se jokajo! Kaj pa je? Gsp. Lichtenegger bi bil rad zdravnik pri bolniški blagajni, pa je propadel, in je bil izvoljen g. dr. Chloupek. Odtod vpitje. In še večje je bilo vpitje, ko so pristaši g. Lichteneggerja slišali, da si je okolica Šoštanj izvolila za svojega mrliškega oglednika g. dr. Chloupeka. Prestrašeni se poprašujejo: Kaj naj storimo? In domislili so se, da imajo dobrega zaščitnika v Slovenjem Gradcu, ki jim bo gotovo rad pomagal. Kdor ima strica v Rimu, lahko tje pride. Tako so mislili šoštanski Germani ter hitro vložili rekurz. In res, gsp. Zoff je pomagal. Razložil si je postavu, da kdor je provizoričen okrajni zdravnik, mora biti tudi mrliški ogleda. In tako je gsp. Lichtenegger zopet na konju. Dr. Chloupek je Čeh, navdušen Slovan. Pa občina bo vložila rekurz zoper ta odlok g. Zoffa, in gg. slovenski poslanci bodo brezdvomno pazili, da rekurz ne bo ležal pol leta pri okrajnem glavarstvu. Zdaj so dobili naši Nemci pogum in so imeli zborovanje v gostilni gsp. Petschnigga (beri Pečnika.) Sklenili so neki z vsemi sredstvi delati zoper dr. Chloupeka. S kakšnimi sredstvi? Poštenih sredstev nimate, torej boste težko kaj opravili. Če bo kaka mlada babica agitirala za g. Lichteneggerja ali kak organist pri kupici vina zabavljal čez odlok občine, ne bo veliko pomagalo. Mi Slovenci smo pripravljeni na boj!

Iz Frankolovega. (Poučno zborovanje.) V nedeljo dne 26. februar. 1899 po večernicah se je zbralo mnogo frankolskih posestnikov v šolskih prostorih in zakaj? Tamnošnje, v prid kmetskega stanu delujoče

visoka. Večkrat se mi je že studilo, ko sem videl; kako so morali celo imenitni duhovniki precej zadej za ženskami sedeti; to ni lepo in skorej bi rekel: to ni krščansko, ker katoliška hišna gospa bi morala vedeti, kdo je duhovnik ali celo škof; pa dandanes se res večkrat zdi, kakor da bi ljudje o tem nikakega pravega pojma več ne imeli; želim in upam, da se take in enake šege izumirajočih in pojemajočih narodov, kakor Francozov in Lahov, v slovenskem ljudstvu ne bodo udomačile; sicer, če se že gre za žensko čast, se lahko reče, da je poštena kmetica bolj časti in spoštovanja vredna, kakor marsikatera gosposka našopirjena damica; a dovolj o tem! — Ako prideš v petek zjutraj v Maribor in vstopiš v grajsko lavretansko kapelo lahko vidiš, kako grajščak, baron Tvinkl sam mašniku ministrira; on se tega ne sramuje in to je lepo in častno za njega, ker Bogu ali njegovemu namestniku služiti, to je tolika ali še večja čast, kakor kraljevati.

Velika in majhna kraljica.

(Prevel iz franc. M. T. Savinjski.)

(Dalje.)

Napočilo je l. 1789. Dan na dan prikazovala so se strašna znamenja one grozne nevihte, ki je potem več let z divjo silo

besnela po Francoskem ter napolnjevala nesrečno deželo s trepetom, hranila nje prebivalce z bolečinami in britkostjo ter napajala je s krvjo in solzami. Seveda ni nihče slutil, da bode prihodnost tako krvava, a vendar se je mnog oziral strahoma ter vprašal sam pri sebi, kaj se bode v kratkih dneh. Tudi jasno čelo sicer toli vesele kraljice zmračilo se je večkrat, kakor da megla zakriva solnce, vedno bolj in bolj navdajale so jo hude slutnje. Ali je morebiti že okušalo nje blago srce predčutke onih najgroznejših ur, v kojih bode nekoč nehalo utripati?

Kolika sreča za človeka, da mu je prikrita prihodnost, kolika sreča bila je tudi za Marijo Antoaneto, da ni vedela, kako krvavo bode žarelo solnce njenega življenja, ko bode slo v zaton! Njene misli so zdaj pogostje hitele tja, kjer je bivala Marjetica. Z materino skrbljivostjo želela je utrditi srečno prihodnost svoji varovanki. Pošlje ji glas, naj se pripravi, kajti došla bode kmalu, da zve iz njenih lastnih ust, kakšen stan si je izvolila.

Marjetica je vedela, da so jo že trije imenitni mladeniči pri kraljici snubili. Seznanila se je bila z njimi v počitnicah na kraljevem dvoru. Prvi teh bil je visok plemič starodavnega, slavnega rodu ter je bival v kraljevi službi; drugi imeniten grof, ki je

tudi že dokaj let služboval pri kralju; tretji sam dvorni zdravnik, ki sicer ni bil plemič, a vse ga je visoko čislalo in nadejal se je prav lahko, da bode stopal od stopinje do stopinje vedno višje v časti kakor službi kraljevi.

Naj se odloči Marjetica za kateregakoli teh snubcev, najlepša in največja sreča ji bode zagotovljena — tako vsaj moral bi soditi vsak človek po človeški pameti. Povrh bi se ji s tem spolnila najiskrenejša želja srca; prišla bi v blizino svoje ljubljene kraljice na sam kraljevi dvor; vsak dan bi jo lahko videla, vsak dan vsaj jedno besedico spregovorila z njo, svojo kraljico. Vse najslajše nade in čarobne sanje preteklih let izpolnjene bi bile na mah z dnevom poroke.

Tako je sreča obetala vsestransko svojo tovaršijo nadopolni mladenki, ki je vsa razburjena pričakovala ono uro, kó jo pokliče kraljica na odločilen odgovor.

Srce Marjetice bije urneje, ko ji naznanijo, da je došla kraljica. Sedaj, v zadnjem trenutku, dozdeva se ji, da hoče cela truma pomislekov in dvomov podreti vse dobre sklepe, porušiti njeno stanovitnost; pogum ji upada, ko zagleda kraljico, in strah jo navdaja, ali bode pač zadovoljna materina njena zaščitnica, ko ji razodene svoje sklepe in želje.

«Bralno društvo» je imelo svoje zborovanje, pri kojem je govoril tudi potovalni učitelj g. Ivan Belé. Namen takšnih zborovanj je po besedah predsednika, kmete pripravljati in podpirati, da na ložji način obdelujejo polje in vinograde ter s časom preosnujejo «Bralno društvo» v «Kmetisko zadruho». Zastarelo in piškavo misel mora kmet zapustiti in poprijeti se racionalnega dela. Kdor sam zase ne skrbi, temu se nič domov ne prinese. Kmet po starem kopitu je mrtva veja kmetijstva. Na predlog predsednika hočemo prihodnjič, enkrat v majniku, ogledati si kakšen vinograd. Tamkaj se bo na licu mesta pokazalo, kako se ima vinograd obdelovati, kako je cepiti na zeleno. Mislim, ako se vam v toliki meri ponuja priložnost, se kaj naučiti, da tedaj gotovo noben posestnik frankolski ne ostane doma. Ni vsak kmetijski sovražnik, koji gosposke hlače nosi.

Razne stvari.

Iz domačih krajev.

(Imenovanje.) Deželnega sodišča svetnik Anton pl. Wurmser v Celju je imenovan svetnikom višjega deželnega sodišča.

(Gornjeradgonski okrajni zastop) ima neki v svoji blagajni veliko praznega prostora. Niti celega petdesetaka ne zmore. Lekarnar in radenski zdravnik pa še nista izplačana, ker še neki nista naredila računa. Potemtakem bo veliko primanjkljaja, posebno če bo se račun obeh odobril. O radenskem zdravniku je znano, da je zelo drag. Trebalo bi se mu plačilo za posamezne slučaje postavno določiti.

(Iz vojniške okolice.) Ali ni nohene pomoči zoper poštarico v našem trgu? Z najpriprostejšimi ljudmi noče slovenske besede spregovoriti. Bolj olikan menda ni, kdor manj zna, ampak mislim, da je bolj olikan, kdor več jezikov govori in je prijazen do ljudi ter njim rad postreže, kjer more. Pri stopnicah pod pošto je še zmirom napisano samo »Zur k. k. Post«. Ali ne sme Slovenec, ki za pošto tudi plačuje, na slovenskih tleh ničesar v svojem jeziku izvedeti o pošti? Pošta na Frankolovem bo pa menda nastala, ko se bo »še in še« pisalo.

(Shod spodnještajarskih učiteljev) se vrši danes v Celju. Mi smo pismeno želeli shodu najboljši uspehe ter naprosili č. g. kapelana J. Kržišnika, da nas na shodu zastopa, ker smo sami vsled uredovanja zadržani.

Marija Antoaneta reče koj po uvodnih besedah:

«Hčerka moja! Znano ti je že, čemu sem prišla danes semkaj k tebi. Iskreno želim, da ti zagotovim srečno prihodnost — predno se je morda prepozno. Poslednje besede povdarjala je z nekako čudno resnobo. «Veselilo me bode nepopisno, ako bodeš ti srečna in zadovoljna vsled mojih naredb in rada ukrenem vse, da se to spolni. Imela si časa dovolj, da si povpraševala sebe in svojo vest. Tudi ti je znano, kako imenitni mladeniči te snubijo. Sedaj pa pričakujem, da mi z otroškim zaupanjem razkriješ svoje srce ter mi naznaniš svoj sklep. Zastavim ti kraljevo besedo svojo, da ti izpolnim sleherno željo, ako le ne nasprotuje človeški pameti in dolžnostim tvojim.»

«Prevelika milost!» šepče Marjetica vsa presunjena. «Oh, kako se morem vredno skazati tolike velikodušnosti, tolike dobrotljivosti! Toda Veličanstvo, ponižno prosim odpusčenja! Jaz se nikoli poročila ne bodem: Moje srce je le edina lastnina mojega Boga in moje kraljice; druga ljubezen ne najde več v njem prostorčka!»

Vprašaje jo gleda Marija Antoaneta, kakor bi pričakovala še pojasnila takemu govorjenju. Marjetica umeje kraljičin pogled ter nadaljuje z iskrenostjo in navdušenostjo:

(Slavni zgodovinar,) vseučilišni profesor dr. Ivan Krst. pl. Weiss je dne 8. marca na oslabeledosti umrl. Njegova »Svetovna zgodovina« bo storila njegovo ime neumrljivo.

(Visoka starost.) V nedeljo 5. sušca je umrla pri Sv. Benediktu v Slov. gor. Elizabeta Likovič; porodila se je pri Sv. Roprtu dne 17. septembra 1800, dočakala je torej visoko starost 99 let. Mnogo časa je bila izgledna kmetica pri Sv. Petru blizu Maribora, slednja leta pa je prebivala pri svojih sorodnikih pri Sv. Benediktu.

(Nemška omika.) Celjska »žaba« raste od dne do dne v svojih lažeh in obrekovanjih čez Slovence. Onikrat je prinesla dolg članek, v katerem se svojim lahkovernim bralcem laže, da bodo o binkostih celjski Slovenci Nemce popolnoma potolkli in izgnali iz Celja; zadnjič pa ji zopet ni prav, da se je pri pogrebu čevljarja Strašeka iz Teharjev na mestnem pokopališču molilo slovenski. Pogrebci bili so sami Slovenci, kako torej naj bi se bilo molilo, če ne slovenski? Le tako naprej »žaba«, dokler ne počiš.

(V Muti nad Marnbergom) so sklicali pred kratkim socijalni demokratje shod, katerega se je udeležilo mnogo delavcev iz različnih krajev. Izvemo pa tudi veselo vest, da se organizira v isti okolici tudi krščansko-socijalno delavstvo.

(Stariši, pazite na otroke!) V nedeljo dne 5. marca začelo je med pozno božjo službo goreti poslopje kmeta Franca Munde v Sobotincih, župnije Sv. Marka. Malo dekletce vžgalo je slamnato šopo za hišo. Le babica je bila z otroci doma. Burja razvnela je ogenj z neizprosno silo, ki je uničil celo poslopje z vsemi shranjenimi pridelki, ter užgal tudi hišo sosedu želarja Vida Vajde. Ker je v bližini le jeden studenec, zmanjkalo je vode in tako je bilo vse delo zaman. K sreči se je bil veter obrnil prav jedno uro poprej, drugače bi zgorela vsa vas. Stariši, skrijte užigalice, da ne morejo do njih ne veliki ne mali otroci.

(Profesorski izpit) napravil je pretečeni mesec s prav dobrim uspehom na graški univerzi gospod Tone Jošt iz Gotovelj, sedaj učitelj na ljubljanski slovenski gimnaziji.

(Iz šole.) V Čadramljah pri Konjicah je g. nadučitelj Bogomir Malenšek dne 5. t. m. zaspal v Gospodu. Luč sveta zagledal je v kraju Studenec na Kranjskem. Povodom zlatega jubileja vladarstva svetlega cesarja dobil je on, če se ne motimo, jedini izmed učiteljev spodnještajarskih, zaslužni križec. Vsled mnogoletnega učiteljevanja v Čadramljah imenovanec šteje brez malega vse žup-

ljane med številu svojih učencev. Svetila mu večna luč! Pri odprtem grobu je govoril vlč. gosp. knezošk. svet. Bezenšek, potem pa še po lepih spisih v »Popotniku« in »Vrtcu« znani učitelj Čadramljski, g. L. Černej. — Naduč. pri Sv. Križu na Murskem polju je imenovan učitelj g. Anton Herzog. Stalnim podučiteljem je imenovan g. Ignac Sternecki pri Ksaveriju in stalna podučiteljica je postala gca. Leop. Piano v Št. Lenartu pri Laskem. Vsa štaj. učiteljišča dobivajo vsako leto, odkar je Linhart deželni šolski nadzornik, obligatno zahvalo, le mariborsko učiteljišče ne. Zakaj ne? Veščaki pravijo, da je na mariborskem učiteljišču učiteljsko osebje po večini slovenskega rodu, in to je neki velik nedostatek v očeh g. Linharta.

(Domača umetnost.) Za župno cerkev pri Mariji Snežni na Velki je izdelal Franc Filač od Svet. Martina pri Slov. Gradcu 40 klopj za 1350 gld. Klopj so iz trdega lesa, okusno in strogo po cerkvenem slogu izdelane. Tudi trojna cerkvena vrata je izdelal prav umetniško po nizki ceni 280 gld. Ne hodimo na tuje po mojstre in umetnike, ako jih imamo doma.

(Blag pokojnik.) V nedeljo popoldne 5. marca je umrl v Gostinci pilštanske župnije Martin Jug, po domače Stukl. Ranjki je bil blizu 40 let cerkveni ključar pri sveti Trojici v Dobrežicah in kot tak je silno veliko storil za cerkev. Ob enem je bil vrlo gostoljuben in odločen narodnjak, torej dober katoličan in zvest Slovenec; zato v miru počivaj blaga duša!

(Potres.) V soboto ob enih popoldne čutili smo na Pilštanju in po okolici močen potres, trajajoč kaki dve sekundi. Ljudstvo je bilo silno zbegano, vender druge nesreče ni bilo.

(Kupčija s svinjami na Tirolsko.) Pred delj časom se je pokazala v hlevih ljutomerskega okraja kužna bolezen pri svinjah. Vsled tega se je prepovedalo iz celega ljutomerskega okraja prodajati in izvažati svinje na Tirolsko. S tem pa se je godila velika škoda ondotnim poljedelcem in trgovcem s svinjami in se jim godi še zdaj, čepravno že davno ni več te bolezni v okraju. Državni poslanec g. J. Žičkar je celo zadevo na podlagi priposlanih podatkov razložil c. kr. trgovinskemu ministerstvu ter osebno prosil trgovinskega ministra Di Paulija za pomoč. In pomagalo se je ne samo ljutomerskemu okraju, temveč celi štajarski deželi, kakor se razvidi iz sledečega dopisa, ki je došel imenovanemu poslancu iz trgovinskega ministerstva dne 4. marca t. l. . . . «c. kr. namestnji v Inomostu se je naročilo, da ima

Smešničar.

Dvoživke. V šoli je bil govor o dvoživkah (amfibijah). «Kaj je to dvoživka?» oglasi se učenec v zadnji klopi.

Učitelj: «Vidite ga, zopet pokaže, da se ni ničesar naučil! Dvoživke so živali, ki živé takisto v vodi, kakor na kopnem!»

Učenec: «Aha! Zdaj vem, to so goske in race!»

* * *

Učitelj: «Kdo je bil Kolumb?»

Učenec: «Kolumb je bil ptič!»

Ko poneha smeh, vpraša učitelj učenca, kje je to zvedel. — «Saj sem bral nekje: »Kolumbovo jajce,« odreže se deček.

* * *

V šoli so dobili nalogo, da bi popisali, kako koristi voda. Učenec konča svoj spis z besedami: «Konči je voda tudi za to koristna, ker bi brez nje ne mogli do otokov.»

* * *

Vprašajo malega Jožeta, kaj je nevesta? Premišlja nekaj časa, potem odgovori: «Nevesta je gospa, ki še nima moža, pa že ve za njega!»

(Dalje prihodnjič.)